

(Фонд за стратешку културу, 14.11.2008)

Привреда квазидржавности

Квазидржавност се одређује привредним потенцијалом територије, која претендује на статус суверене државе. Аутономна покрајина Косово током комплетног послератног периода (1946–1991.) била је најмање развијен регион социјалистичке Југославије, без обзира на значајна средства која су издвајана за његов развој из буџета федерације и Србије. На пример, само осамдесетих година двадесетог века, помоћ која је издвојена за Косово, износила је 1,5 милиона долара дневно (sic!), да не спомињемо утрошена средства за све године постојања аутономије. Међутим, без обзира на сталне новчане инјекције, нити је подигнут ниво развоја на федерални просек, нити је укинута социјално-економска напетост. Стручњаци сматрају да постоји више разлога за ово.

Прво, то је природно бржи раст популације. Што се тиче темпа пораста броја становника, Косово је било и остало на првом месту не само у Југославији, већ и у читавој Европи. Пораст становника упијао је сва капитална улагања.

Друго, постоји злоупотреба и непромишљена прерасподела средстава. Ефикасност капиталног улагања била је двоструко мања него у читавој земљи. Планирани економски развој крајње се ретко реализовао, подржавала су се нерентабилна предузећа, без обзира на то што је њихов губитак растао у геометријској прогресији. Недостајала је стратегија укључивања покрајине не само у федералну привреду, већ и у републичку. Домаћи промет растао је из године у годину, и средином осамдесетих достигао је 63 процента.

Треће, постојао је буран процес «албанизације Косова». Настава у школама и

универзитетима водила се претежно на албанском језику, по албанским уџбеницима, а држали су је учитељи и професори из Тиране. Док је средње и више образовање финансирано из буџета, државни програм се игнорисао. На пример, крајем деведесетих година, Косово је по броју студената премашило чак републике СФРЈ, и на хиљаду становника покрајина је имала 14 процената више студената у односу на национални просек. При чему су Албанци чинили 80 процената студената.

Четврто, много тога се објашњавало албанским менталитетом, њиховим одсуством жеље за радом, чак и неспособношћу за рад. Ако се обрати пажња на податке из социјалистичког периода, ситуација је у најмању руку тужна. Према последњем југословенском попису из 1981. године, на Косову је живело 1 584 558 људи, од којих 32,5 % (514 755) у градовима, а 77,4 % били су Албанци (1 226 736). Међутим, најинтересантније је нешто друго: удео активног од укупног броја становника аутономне покрајине износио је 23,8 % (sic!). Године 1984. у јавном сектору било је запослено укупно 205 600 (12,8 %), од којих је 42 230 жена (2,66%), док је у производњи радило само 154 000 радника. При чему су у индустријској производњи у великој већини били запослени Срби и Црногорци. Пољопривредом се активно бавило само 14,7 % становништва.

За Косово се може рећи да је центар миграцијских токова социјалистичке Југославије: косовски Албанци су се селили у Европу, на њихово место су долазили нови имигранти из још сиромашније Албаније. Како примећује један од водећих стручњака за албанско питање, Тим Џуда, од момента самосталности албанске државе, Албанци активно прибегавају миграцијама у потрази за бољим животом и богатијом земљом. Дакле, чак и само летимичан поглед на економски статус покрајине Косово за време социјализма открива низ озбиљних проблема унутар привредене делатности и државне управе. Међутим, по питању својих ресурса, Косово нема себи равног на Балкану, а можда и у читавој Европи. Косовска налазишта су нарочито богата оловом, цинком, никлом, кадмијумом, бокситом, манганом, галузитом, селеном и кварцом.

Налазишта олова и цинка средином осамдесетих година XX века у покрајини чинила су 52,2% укупних југословенских ресурса, никла 50%, магнезита 35%, лигнита (мрког угља) 53%, бизмута 100%. На Косову се производило 14,8% сумпорне киселине од укупне југословенске производње, 59,9% сребра, 30% цинка, 63,1% прочишћеног олова. Према подацима Светске банке, вредност минералних ресурса Косова до почетка светске кризе износила је преко 19 милијарди долара.

Стручњаци цивилне мисије УН на Косову сматрају да само резерве лигнита износе 8,3 милијарди тона, српски стручњаци сматрају да оне износе 14 милијарди тона, што омогућава експлоатацију у наредних 150-200 година. Резерве калаја и цинка процењују се на 42,2 милиона тона (што је три пута више него у Србији), никла и кобалта 13,3,

боксита 1,7, магнезита 5,4 милиона тона. Ове бројке нас терају да размишљамо о ресурсној компоненти косовског питања.

У ситуацији када имамо заостравање светске конкуренције по питању минералних ресурса, тежња за успостављањем режима спољашњег управљања на Косову веома је логична. У супротном, ником не би ни пало на памет да ради на одвајању ове покрајине од Србије. Водећим западним државама није одговарала опција очувања Косова под јурисдикцијом Београда са прихватањем Србије у «велику Европу». Кудикамо је боља «интернационализација» српских ресурса. Наиме, након распада биполарног света, управо ова варијанта могућности добијања приступа сировинама постала је јако популарна међу земљама-хегемонима. Ово подразумева следеће: дестабилизацију државе (путем укидања владајућег режима, појачавања сепаратистичких тенденција или директне војне интервенције); успостављање режима протектората, наводно спречавања хаоса (а у ствари организовања истог), а потом следи приватизација ресурса и индустријске базе, те неконтролисана експлоатација ресурса. У том смислу, Косово не представља «јединствен случај», већ је само један од јасних примера стварања вештачких територијално-политичких субјеката са «проблематичном» државношћу.

Косово не обилује само ресурсима, већ и индустријском базом. Тако привредни комбинат «Трепча» представља најважнији индустријски објекат у покрајини. Он обједињује 14 рудника и 8 фабрика, укључујући и електролизу цинка, фабрику акумулатора (батерија), фабрику за производњу сумпорне киселине, вештачких ђубрива... Поред тога, од индустријских објеката треба још споменути и рударско-хемијски комбинат «Косово» у Обилићу, који има ресурсе лигнита од преко 10 милијарди тона, објекте за обогаћивање угља, гасификацију и производњу азота; термоелектрану «Косово А» снаге 790 MW и «Косово Б» снаге 680 MW; топионицу и рафинерију у Глоговцу за производњу фероникла. Велика предузећа прерађивачке индустрије налазе се у Приштини, Пећи, Косовској Митровици, Призрену, Ђњилану, Косовској Каменици и Урошевцу.

После рата 1999. године и поделе покрајине на окупационе зоне, Косово скоро ништа не производи, а извоз покрива само 6% увоза. Према процени директора Института за напредне студије (Приштина) Шпенда Ахметијуа, вредност увоза на Косову износи 1,3 милијарде евра (1,9 милијарде долара) годишње, а извоза свега 90-130 милиона евра. На Косову се шале: «Ми производимо политику, и то је наш главни производ». На првом месту је услужна делатност, која чини преко 70% економског потенцијала Косова. Од 350 релативно крупних индустријских предузећа ради тек неколико, иако их је већина приватизована. У паду је и основна грана привреде – пољопривреда. Према незваничној статистици, 75% становништва Косова млађег од 35 година је незапослено. Младеж одлази у сиву економију и криминалне делатности које према проценама чине 20-30%

економије покрајине.

Последњих година раст бруто домаћег производа (БДП) годишње износи око 3%, на рачун прилива иностраног капитала велике албанске дијаспоре у свету, прихода од «сиве привреде», међународних донација, кредита и раста сфера услуга. Спољни дуг малог Косова је огроман. Он износи 1,2 милијарде долара, или 35% БДП покрајине. Имајмо на уму да је Србија до момента проглашења независности исплатила 218 милиона долара косовског дуга.

Квазидржавност је директно повезана са финансијским токовима. Службена валута покрајине Косово јесте евро, који користе УНМИК и Влада у Приштини. Попут Црне Горе, и Косово користи евро једнострано, без потписивања одговарајућег споразума са Европском монетарном унијом. Српски динар користи се само на територији коју насељавају Срби.

Године 2007. буџет УН за Косово износио је 150 милиона евра. Значајно је да је 370 милиона евра косовска привреда добила од Албанаца који живе у иностранству. Ова помоћ је главни правни извор финансирања Косова. Ове цифре су просто неупоредиве са потребама покрајине, дуговима, реалним дохоцима, што све заправо покрива трговина наркотицима у покрајини.

Годишњи обрт производње дроге на Косову достиже према најскромнијем прорачуну милијарду евра. Током наредне три године ЕУ спремна је да уложи на Косово скоро 2 милијарде инвестиција. Према проценама европских стручњака, ова сума довољна је за брзо подизање привреде, што значи и за борбу са организованим криминалом и трговином наркотицима. Овакве процене су неуверљиве.

Према подацима бившег шефа руског одељења Интерпола (1997-1999), члана Савета за спољну политику и одбрану Руске Федерације, Владимира Овчинског, пре 10 година Интерпол је утврдио да албанске криминалне структуре контролишу око 70 % тржишта хероина у Немачкој и Швајцарској. Канали за транспорт дроге преко Балкана спајали су се са рутом која је почињала у Југоисточној Азији. Главна рута транспорта, позната као Балканска, пропушта 80 % дроге која је намењена за продају у Европи. Опијум који се узгаја у Авганистану и Пакистану (центар такозваног «златног полумесеца»), прерађују у Турској, а потом кроз бившу Југославију и Чешку шаљу у друге европске земље. Балканска рута даље води у Велику Британију преко француске луке Кале, где

албанска мафија има чврсту позицију.

Године 2005. Еуропол је косовску албанску мафију прогласио најопаснијом за земље ЕУ. Исте године, полиција низа европских земаља спровела је против албанске наркомафије специјалну заједничку операцију «Андромеда». С обзиром на раст производње наркотика у Авганистану, која чини 90 % светског хероина, као и на тесне везе косовских Албанаца са талибанима и Ал Каидом, приход од трговине наркотицима на «независном» Косову ипак ће остати основни приход. Премијер «независног» Косова, Хашим Тачи познат као «Змија» одавно је у наркобизнису; последњих година он је организовао физичку елиминацију својих бивших колега из ОВК – крупних наркокријумчара.

Према подацима специјалних служби европских земаља за 2007. годину, тренутно постоје четири главна канала за испоруку дроге:

1. Албански иде преко Албаније, Македоније, Косова и Метохије, Централне Босне и даље за Европу. Део овог пута пролази Скадарским језером на северу Црне Горе, спајајући се са правцем Гусиње – Плавско језеро и даље преко Рожаја и Рашке области (Санџак);
2. Зелени («Зетра») почиње у Турској и даље иде преко Јужне Бугарске коју насељавају Муслимани, потом кроз Македонију, Прешево у Јужној Србији користи се као претоварна станица, и завршава се у Босни. Правац «Зетра» (Турска - Босна), као један од главних правца криминалног транзита, историјски је исто тако и магистрални пут продирања Ислама у Европу;
3. Маршута «Д», или пут преко Дубровника, иде преко граничног прелаза «Дебели брег»;
4. Маршута «Р», или пут преко Ријеке користи се само ако постоје логистички центри у Хрватској и за директне испоруке дроге и оружја (албански канали криминалних веза који пролазе кроз Хрватску и Словенију постоје већ деценијама).

Квазидржавност као инструмент хегемоније: случај Косово (II)

Пише: Јелена Пономарјова
петак, 28 новембар 2008 19:53

Стручњаци сматрају да одабир канала умногоме зависи од годишњег доба (неки правци су зими практички непроходни). Проблем постаје све већи због чврстих земљачких, трговинских и рођачких веза, које спајају албанску дијаспору у Европи. Данас ова дијаспора броји 5 милиона људи.

Свим економским проблемима на Косову треба придодати и став српског руководства. Након проглашења «независности» Косова службена новинска српска агенција Танјуг објавила је износ за изгубљену имовину која је остала на територији покрајине. Укупна вредност непокретности, према званичним српским проценама износи око 220 милијарди долара, од којих су 4 милијарде приватно власништво 30 хиљада српских породица које су протеране из покрајине.

Дакле, овако изгледа преглед потпуне економске неспособности Косова. Овде нема ни помена о било каквој реалној државности.

<http://www.fondsk.ru/article.php?id=1744>